

**Quæstionum Canonicarum, In Quinque Libros
Decretalium, Tomus ...**

In Librum II. Decretalium, Per Triginta Titulos Distributum, In Quo Agitur
De Judiciis, Foro Competenti, Libelli Oblatione, Mutuis petitionibus, ...

Krimer, Ferdinand

Augustæ Vindelicorum, 1708

§. 2. De requisitis ex parte instrumenti publici.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73001](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73001)

est de officio Notarii, & necessarium fit, ut hi, qui curarunt instrumentum confici, possint uti ad probandum actum in eo descriptum; nec posse præsumi Notarium prætermisisse, quod vi officii, & jure præstare debet; quod tamen fieret, si non rogatus conficeret instrumentum.

§. 2.

De requisitis ex parte instrumenti publici.

1804. SOlennitates, quæ se tenent ex parte instrumenti, sunt sequentes 1. ut in eo fiat invocatio divini nominis; 2. annus currens tempore contractûs initi, vel rei, super qua conficitur instrumentum; 3. indictio; 4. dies; 5. contractus, vel actus ipse; 6. nomen Papæ, vel Imperatoris, aut Regis; 7. locus; 8. testes; 9. nomen, & signum, seu sigillum Notarii; hæc Arnoldus Corvinus in *l. 3. juris canon. tit. 29. ex Speculatore de instrument. edit. §. 2.* & alii communiter. Circa has solemnitates præmittendum, quod habetur in *c. inter dilectos 6. h. t.* quod satis prolixum continet sequentem casum, ex quo plura ad præsentem materiam resolvi possunt. Lite motâ inter Abbatem de Scozula, & Procuratorem Archiepiscopi Mediolanensis, Abbas petebat Monasterio suo restitui portum Scozulæ, aliasque possessiones, super quibus pro ipso in possessorio pronuntiavit Episcopus Veronensis. Allegabat autem 1. privilegium Luitardi Comitis, & Episcopi Lucani, qui hæc omnia donaverant; 2. instrumentum sententiæ Archiepiscopi Mediolanensis, qui ex delegatione Ludovici Imperatoris contra Luitardi nepotem super his pro Monasterio pronuntiavit; 3. privilegia Rom. Imp. præsertim Henrici IV. qui ista confirmaverant; 5. instrumenta locationum, quas fecerant Abbates: 6. denique testes, quod Monasterium à 50. annis, & suprâ, ista possederat, ipsamque factæ à Luitardo donationis publicam famam.

1805. Sed contra privilegium donationis objiciebantur, consumptio indictio- nis, & in charta vetustissima, scriptura

recentior; Sigilli forma suspecta, quod magis videretur esse Imperatoris, quam Episcopi; in nomine *Luitardi* duarum Literarum deletio, ut magis referret *Lotarium*; Cera sigilli interior vestutissima, exterior recens, & mollis; sub cera vetusta charta perforata, & glutino novæ ceræ conjuncta; in cæteris privilegiis paria vitia, præterquam in privilegio Henrici, quod tamen non erat publicâ manu confectum, nec sigillum habebat authenticum. Instrumentum quoque sententiæ Archiepiscopi Mediolanensis erat suspectum, tum ob lituras, tum quia subscriptio non videbatur Notarii &c. neq; hujus sententiæ fiebat mentio in privilegiis Imp. Porro hæc sententia præjudicare non potuit Archiepiscopatu Mediolanensi, utpote res acta inter alios, neq; attestations testium, utpote inter alias personas, & in alio judicio recepta. Deniq; privilegium Henrici ex forma petitoris erat confirmatorium, ac per hoc illæ possessiones per illius privilegium non poterant intelligi *donatae*, sed *confirmatae*. Cum igitur confirmatorium tantum extiterit, si principale (id est *donatio*) non tenuerit, ergo nec accessorium, id est, confirmatio. Per instrumenta verò locationis, nec proprietas, nec locatio plenè probata est. His ergo perpensis, cum legitimè probata non fuerint, quæ putabantur, ad Monasterium pertinere, procuratorem nomine Archiepiscopi, & Ecclesiæ Mediolanensis ab impetitione Abbatis duxit absolvendum, quia *cum obscura jura sunt partium, consuevit contra eum, qui petitor est, judicari*; quibus positis:

Prætermittimus hic ea, quæ alii annotant ad hoc c. qualia sunt, tribus modis posse aliquem esse Episcopum, simul & Comitem, vel Ducem, nempe ubi Comitatus est annexus Episcopatu; deinde, si Comes retentâ administratione fiat Episcopus; demum ratione sanguinis, seu familiæ; jus enim Nobilitatis non amittitur susceptione sacri ordinis, aut statûs etiam religiosi, ut cum Tiraquello *de Nobilitate, c. 26. à n. 3.* tradit Sanchez, *tom. 2. moral. l. 7. c. 12. à n. 13.* prætermisissis, in-

inquam, iis, ad præsentem quæstionem not. 1. saltem ex consuetudine apponi publicis instrumentis invocationem divini nominis; quamvis de jure scripto id nullibi exigatur, saltem ad valorem, ut notat Abbas *in c. s. h. t.* hinc in ordine ad hoc punctum servanda est locorum consuetudo. Cæterum hujus invocationis exemplum videri potest *dist. 23. c. in nomine Domini* 1. ibi: *in nomine Domini nostri, & Salvatoris Jesu Christi, Anno ab incarnatione ejusdem MLIX, mense Aprilis, indictione xii. propositis sacrosanctis Evangelis, presidente quoque reverendissimo, ac beatissimo Nicolao Apostolico Papa, in Basilica Lateranensis patriarchii, que cognominatur Constantiniana, confidentibus etiam reverendissimis Episcopis, Abbatibus, Presbyteris, Diaconis, &c.*

1807. Not. 2. pariter apponendum instrumento esse annum ab incarnatione Domini tunc currentem, dum actus celebratus est, & confectum instrumentum; patet 1. ex *dict. c. in nomine Domini*; deinde ex his, quæ dicemus *in seq.* de apponendo die. Not. 3. *indictionem* aliud non esse, quam trinam exactiorem tributi sive censûs, *C. de indict. lib. 10.* quæ tribus continuis lustris fieri solebat ab Augusto Cæsare: una *in ferro* pro armis fabricandis; altera *in argento*, pro militibus stipendiariis; tertia, *auro*, pro re publica: exactis autem tribus lustris, seu annis 15. à capite inchoabatur trina exactio, seu indictio. Explosis autem Olympiadibus tempore Concilii Nicæni 1. secundum istas indictiones cœperunt anni numerari, quod & hucusq; observatur.

1808. Duplicem porrò modum reperiendi annum *indictionis* tradit Layman *in c. inter 6. de fide instrument. n. 7.* Primus est, si dividantur anni à Christi incarnatione per 15. & abjectis illis numeris, ei, quod superest, adjiciatur numerus ternarius (quandoquidem Christus Dominus indictione tertiâ, seu tertio indictionis anno natus est) & apparebit indictio juxta versum, quem affert Durandus, *de fide instrument. §. 1. n. 6. Si per Quindenas Domini divideris*

annos; his tribus abjectis, *indictio certa notatur.* Exempli gratiâ, si 1629. dividantur per 15, emergunt 108. & restant novem, quibus si adjicias tria, habes anni hujus indictionem duodecimam. Alter est, si ab anno 1562. quo anno Calendarium à Greg. XIII. correctum est, numeres annos, usque ad præsentem erunt 47. quem numerum si per 15. divideris, atque restanti numero, qui est binarius, denarium addideris (ea enim indictio in annum 1582. cadebat) præsentis anni indictionem habebis, videlicet duodecimam; sic ille.

Not. 4. ut instrumentum probet, 1809, addendum esse *diem celebrati actus*, ita quidem, ut si talis dies exprimatur, qui sit festum immobile, semper in eundem ejusdem mensis diem incidens, non sit necesse exprimere mensem; quod si tantum numerus diei ponatur, etiam mensis erit exprimendus; habentur hæc & præcedentia in *Nov. 47. c. 1.* ibi: *Unde sancimus, eos, quicumque gestis ministrant, sive in judiciis, sive ubicunque conficiuntur, acta, & tabelliones, qui omnino qualibet formâ documenta conscribunt, hoc modo incipere in documentis: Imperii illius sacratissimi Augusti Imperatoris anno. Est postilla, inferre Consulis appellationem, qui in illo anno est, & tertio loco indictionem, mensem, & diem.* Ubi nota hic intelligi *diem illum*, quo actus coram Notario celebratus est; non autem illum, quo Notarius instrumentum scripsit. Hoc enim necessarium non est, nisi contractus eâ intentione celebratus fuerit, ut in scriptis fieret, & aliter non valeret; tunc enim absolvitur contractus per scripturam, & ideo dies scripturæ apponendus est.

Not. 5. de consuetudine, imò & jure 1810, communi requiri, ut instrumento apponatur in terris Ecclesiæ nomen summi Pontificis, & in terris Imperii nomen imperatoris, ut præcipitur in *Novella 47. per totam*, cujus titulus est: *Ut præponatur nomen Imperatoris documentis, &c.* quod tamen in hac *Nov.* dicitur de apponenda *indictione*, de consuetudine non observatur; sic Abbas

basin *c. 1. h. t. n. 13.* Covarruv. *practic. qq. c. 20. n. 1.* Durandus in *Specul. de edit. instrum. §. 1. n. 8.*

1811. Not. 6. circa locum celebrati contractus exprimendum, agi *c. quoniam 11. de probat.* ubi mandatur, ut tam in ordinario, quam extraordinario iudicio Iudex semper adhibeat aut publicam (si potest habere) personam, aut duos viros idoneos, qui fideliter universa iudicii acta conscribant: videlicet citationes, dilationes, recusationes, exceptiones, petitiones, responsiones, interrogationes, confessiones, testium depositiones, instrumentorum productiones, interlocutiones, appellationes, renuntiationes, conclusiones, & cætera, quæ occurrerint, competenti ordine conscribenda, *loca designando, & tempora, & personas, & c. Abbate 6. de sent. & re judicat. in 6.* ubi dicitur: dum certæ causæ facta est mentio, utpote donationis, vel venditionis, aut alterius specialis, oportet incepti iudicii tempus attendi, ut liquido cognoscatur, an tunc interfuerit actoris propter illa, quæ specialem comitantur causam, & necessario adesse debent, *veluti locus, & tempus, & huiusmodi, quæ sunt sollicitè attendenda, & sine quibus causa vacua, & invalida censeretur.*

1812. Not. 7. non sufficere, qualemcunque loci expressionem, v. g. actum in *diocesi Passaviensi*; sed exigi, ut exprimat specialius, v. g. in oppido, civitate, arce, villa N. expresso ejus nomine v. g. *Lincii*, & c. prout colligitur ex *ff. de eo, quod certo loco dari oportet*; ubi addunt aliqui, in privatis scripturis etiam exprimendum non tantum locum (v. g. *Lincii, Viennæ, Græcii*) sed etiam *domum*, imò *locum domus*. Sed in hoc servanda est loci consuetudo.

1813. Not. 8. ad quæstionem, an instrumentum debeat esse *compositum* ab ipso Notario? constare ex *n. 1799.* 2. an sufficiat, quod solum à Notario subscriptum? ex *n. 1800.* Non requiritur, scriptum esse in membrana; ut colligitur ex *c. 4. de confirm. util.* ibi: prædicta privilegia quasi jam nimiam vetustate consumpta, *cum fuerint non in pergamento, sed in papyro conscripta.*

Ne autem reddatur suspectum, in charta munda oportet scriptum esse; cum id soleant Notarii; & aliàs facile credi possit, non esse magnopere curatum.

1814. Not. 9. inferenda etiam esse *Testium nomina*, in quorum præsentia res acta est, per *Novellam 73. c. 5.* ibi: sed & si instrumenta publice confecta sint, licet tabellionum habeant supplementum, *adjiciatur & eis, antequam compleantur, testium ex scripto præsentia.* Sed hoc intellige in casibus jure expressis, qualiter id exigitur in *testamento*, ubi testes subscribunt; non est tamen necesse, ut exprimat, testes *esse rogatos*, ubi rogatio non requiritur.

1815. Not. 10. requiri etiam, ut exprimat *nomen, & cognomen Notarii*; tum *cujus Autoritate sit Notarius*, & cum attestazione instrumenti, vel exemplaris à se confecti, prout exigit locorum consuetudo; quæ etiam communiter habet, quod apponatur *sigillum Notarii*, quamvis hujus necessitas jure scripto non sufficienter probari possit. Si autem instrumentum à Notario, etiam rogato, confectum cederet in favorem ipsius Notarii, vel parentum, aut uxoris ejus, censet Felinus in *c. 1. h. t. à n. 22.* non valiturum, sine Judicis autoritate.

1816. Ad extremum quæres, an, si Notarius circa prædicta commisit errorem, ubi advertit, eum corrigere possit? potest autem fieri error per omissionem, vel commissionem; quo posito, videtur rectè assignari sequentes regulæ ex Felino in *c. 3. h. t. 1.* errorem commissum *omittendo*, posse per ipsum corrigi, si dicat, se illius recordari; nam officiali creditur in suo officio, ut, si omisisset *diem, locum, & c.* Secus est, si error commissus foret *positive*, ponendo unum pro alio; tum enim, si corrigere vellet in continente, posset; secus, si ex intervallo; quia non licet illi variare; 2. si erravit circa substantia, idem dicendum esse; nisi per aliud instrumentum originale, vel protocollum, posset errorem probare; cæterum error Notarii non præsumitur factus dolo.

Tertiò,

Tertiò, quòd Notarius non possit errorem corrigere, nec defectum supplere, nisi interveniat auctoritas Judicis, vel officialis ad hoc deputati (est enim functus officio suo) exceptis quatuor casibus. Primus est, si vitium non sit substantiale, v. g. error in latinitate; Secundus, quando nondum est productum in iudicio, neque copia data parti adversæ; Tertius, quando error est notorius; Quartus, quando vult corrigere eo modo, quo corrigit lex v. g. errorem *indictionis*; nam hunc errorem jus ipsum præsumeret; sic Felinus cit. qui simul monet, si Notarius in erroris correctione fecisset aliquam interlineaturam, vel inductionem (ne instrumentum vitietur) debere *non in margine, sed in fine*, seu corpore instrumenti, hoc adscribere.

ARTICULUS III.

Quam vim probandi habeant instrumenta?

1817. CUM instrumenta numerentur inter species probationum, quæ in iudicio recipiuntur; quæstio est de ipsorum effectu, seu probatione, quam præstant. Cùm autem probationes adhiberi soleant ad fidem in iudicio faciendam super his, quæ in controversiam iudicalem veniunt inter Actorem, & Reum; probationes autem aliquæ sint, quæ plenam; aliæ, quæ semiplenam fidem faciunt, in quæstionem præsentem venit, de virtute instrumentorum, seu scripturarum in ordine ad præstandum in iudicio ejusmodi effectum.

§. 1.

Quam vim probandi habeant instrumenta publica?

1818. ANTE resolut. not. plenam probationem esse, quæ tantam fidem facit, quantum ad definiendam controversiam sufficit; hujus sex species recenset, & latè exponit Schardius *V. eod. Semiplenam* probationem dici, per quam rerum gestarum fides aliqua fit bono viro, hoc est iudici; non tamen tanta, ut

Tom. II.

jure possit movere eum ad ferendam in hanc partem sententiam; caret enim plenâ fide, utpote nixa levioribus argumentis: hujus quatuor species numerat citatus Schardius, apud Baldum in *L. 2. post prin. 6. vel privat.*

Instrumentum autem vocari solet ^{1819.} *probatio probata*; sic Pereyra in *Elucidar. n. 1260.* quo posito communis tradit, quòd instrumentum publicum faciat plenam probationem, seu fidem; rationem sumunt aliqui ex *c. si scripturam 1. h. t.* ubi dicitur, quòd exemplum instrumenti, *non solenniter sumptum* fidem non faciat absque originali; & *c. scripta 2. eod.* ubi habetur, instrumentum in iudicio productum corrui, si testes inscripti decesserint, nisi sit Authenticum, *vel à Notario sit confectum*; unde Doctores communiter colligunt, hic agi *de plena fide*, & eam præstari ex instrumento publico, seu manu Notarii solenniter confecto.

Idem colligitur ex *L. 18. C. de probat.* ubi dicitur, quòd, ut quis sententiam obtineat de donatione à se non facta, quam factam exhibet instrumentum, probare debeat coram competente Judice, donationem contra suam voluntatem instrumento esse insertam; ergo secus obtinet instrumentum. *2. L. in exercendis, 15. C. h. t.* ibi: *in exercendis litibus eandem vim obtinent tam fides instrumentorum, quàm depositiones testium*; demum *L. 18. C. de Testib.* ubi dicitur, ut instrumentum fidem faciat, non requiri in eo tot testes, quot aliàs opus esset sine instrumento, ibi: *nisi vel securitatem inscriptis capiant, vel observaverint præfatam testium probationem.*

Confirmatur. Duo testes legitimi, seu omni exceptione majores plenè probant, nisi specialiter aliud in jure dispositum sit, per *L. in exercendis*; & constat ex *tit. 20. de Testib.* at instrumentum publicum, seu manu Notarii solenniter confectum, eandem vim habet, quàm ejusmodi duo testes, per dictam *L. in exercendis*. Nam tale instrumentum, hoc ipso, quòd publicum sit, causat duplicem præsumptionem; *unam veritatis*, quòd in iis contenta sint

Nun

vera;